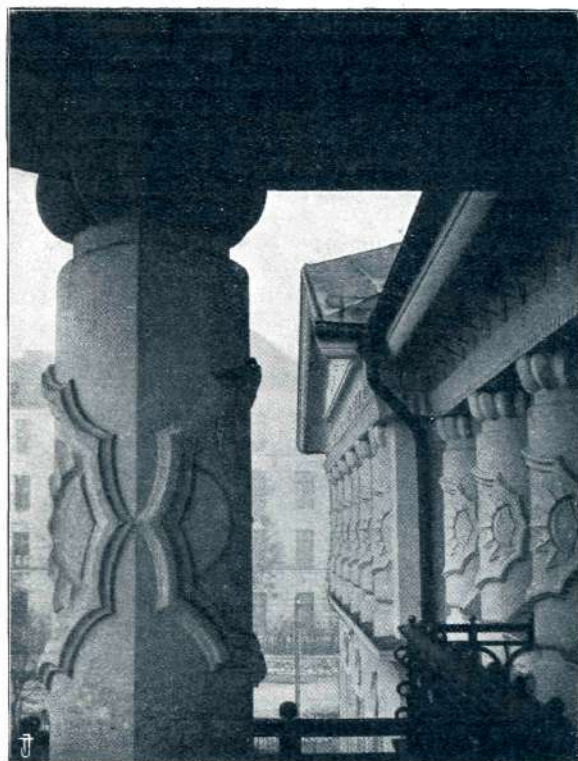


priporočajoč Koljcova in Burnsa, Abram s Ševčenkom in — potem, ko se je že preživljal — Debevec s svojo »šolo«. Glasnik tega motivnega zdravja je bil Bog. Gorenjko, pa tudi pri Remcu, Turšiču in Sardenku se je odražal. Nekako l. 1907. pomeni nastop novih sil, predvsem v kritikah A. Erjavca in Iz. Cankarja, ki sta začela tudi z umetnostno vzgojo v okviru dijaške organizacije. Cankarjev govor na I. slov.-hrv. katoliškem dijaškem shodu v Zagrebu, Šilcev slavospev domačinstvu na banketu v Gorici in Erjavčeva pisma v »Zori«: to bi bili temeljni vzmeti te smeri, ki se je literarno s Cankarjem, Erjavcem in Remcem udeleževala v DS, zorela pa še v »Zori« z Majenom, Šilcem, Velikonjo, Lovrenčičem, Bevkom, Resom itd. Malo pred vojno je ta generacija prešla v DS in ga z letom 1914. popolnoma osvojila. To leto je stopil v ta krog tudi starejši Pregelj, ki je sicer že ustvarjal izven DS okvira, in je imel po Cankarju postati njegov reprezentant. Ta generacija je izbojevala in udeleževala »svobodo ustvarjanja«, stilno pa modern realizem, v katerem šele je bil možen slovenski roman, ki ga je udeležil Pregelj, in ga Iv. Cankarja subjektivistična doba iz umevnih vzrokov ni mogla ustvariti. Individualno gledanje na življenje in njega čisto umetniško intuitivno doživljanje je ustvarilo tudi možnost resnično katoliške umetnosti, kajti katoliški etos je sedaj izžarevala vsa umetnina in ga potrjevala z vso umetniško silo. Tako je mogel tudi katolicizem postati v umetnosti aktiven, in je Finžgar ponosno zaklical: »Le nekatoliška naj ne bodo dela katoliških leposlovcev! Treba je, da se nanovo orientiramo, se otresemo vsake politične čobodre in zberemo ljudi, ki morda ne svetniško, pa vendar resnično doživljajo in občutijo moč in ustvarjajočo silo vere; v njih delih bo živelo to doživetje — ne po načinu pedagoške didaktične struje, tudi ne v frazastem kriku politike, ampak jasno bo kot blisk.«

Ocena te generacije, ki ustvarja prav sedaj svoja zrela dela, je prihranjena bližnji bodočnosti, kajti stojimo ji vse preblizu, da bi ji v kaosu povojne literarne revolucije mogli biti pravični. Da je ta literarna revolucija zajela predvsem DS, je naravno, kajti bil je disponiran za sodobnost in njegova nova orientacija — najbližja prihajajočemu človeku, ki teži po globoki, intuitivni religiji, po duhovnosti. Zanimivo je, če motrimo DS z ozadjem celotnega katoliškega pokreta, da se je v skladu z njim razvijal tudi DS postopoma iz idejno borbenega v socialno koristnega in umetnostnega glasnika, ki se je šele v novejšem času zatopil v religiozne globine. Vso to pot še nazorneje predstavlja dijaško glasilo (kjer se vsakokrat nov element potencira) »Zora«, ki se je preko vseh teh faz razvila v — »Križ na Gori«. In zato, če je že morda kak skupen karakterističen znak najmlajše družine, ki se hoče sedaj uveljaviti, bi jo mogoče nazval metafizični realizem in bi s tem označil zadnji pravec umetnostnega oblikovanja DS-ovega ob njegovi štiridesetletnici.



I. Vurnik: Arhitektura

Vurnikova šola za arhitekturo

Ivan Vurnik

V pričujočem zvezku Doma in sveta je objavljenih nekaj del, ki so nastala v moji šoli za arhitekturo in nekaj fotografij mojih izvršenih stvari. V šoli se dela prav tako kakor v kakem privatnem ateljeju arhitekta, kjer vodja vse naloge sam koncipira in jih potem s posameznimi svojimi nastavljenici obdeluje do tako popolnega viška, kakor je to pod danimi pogoji sploh mogoče. Učenec mora predelati celo vrsto nalog, ki so sestavljene in razdeljene tako, da ima učenec, kadar zapusti šolo, lahko precej popoln pregled vsega, kar ga more čakati v poznejšem njegovem poklicu. Pri tem pouku je pa glavna pažnja učiteljeva, da privede učenca do tistega doslednega, naravnega načina spoznavanja, po katerem mora biti ustvarjeno vsako delo, če hoče biti dobro.

Šola hoče biti sodobna — t. j. vzgajati hoče ljudi, ki naj bi bili sposobni ustvarjati tako, kakor to življenje samo od nas zahteva. In tako ustvarjanje mora biti predvsem smotreno, konstruktivno pravilno in čim najbolj enostavno; lepota naj se skuša doseči že v lepi in pravilni obdelavi materijala. Najvišji cilj šole pa ni goli konstruktivizem — marveč tisti idealizem, ki je bil vodnik v vseh časih zdravega umetniškega razvoja. V primeri z ljudmi, ki so